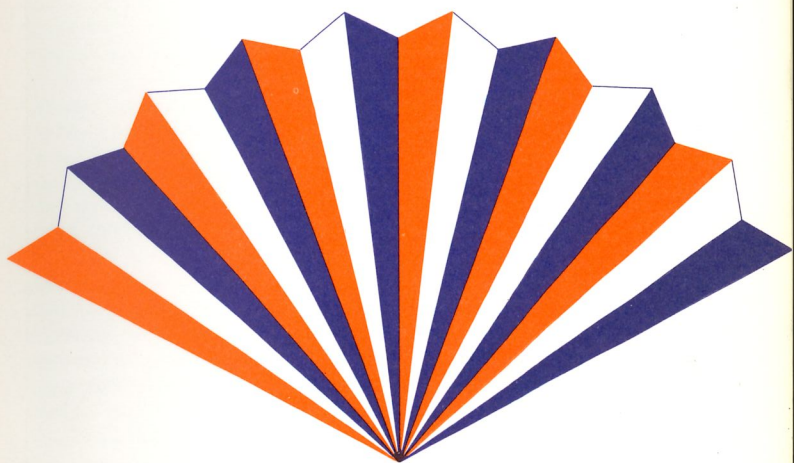

Holland Festival 1973

'3

Jules Croiset in
'... een zekere Vincent...'

Den Haag, Koninklijke Schouwburg, zondag 17 juni en dinsdag 3 juli
Amsterdam, Stadsschouwburg, donderdag 21 juni en maandag 2 juli
Eindhoven, Stadsschouwburg, vrijdag 22 juni
Rotterdam, Rotterdamse Schouwburg, maandag 25 juni
Utrecht, Centrum 't Hoogt, donderdag 28 juni
Nijmegen Stadsschouwburg, vrijdag 29 juni
Amsterdam, Rijksmuseum Vincent van Gogh, zaterdag 7 juli

Jules Croiset in '... een zekere Vincent...'

Een toneelportret van Vincent van Gogh samengesteld uit diens correspondentie met zijn broer Theo

Samenstelling en bewerking	Jules Croiset
Toneelbeeld en belichting	Jules Croiset
Muziek	Harry Mooten
Technische leiding	Puck Croiset-Versteeg

Jules Croiset

Met tal van eigen initiatieven heeft de acteur en regisseur Jules Croiset zich een aparte plaats in het Nederlandse toneellevens verworven. Zijn programma's rond de Rozen-oorlogen en vooral zijn solo-optreden rond de dagboeken van De Lautréamont, 'Maldoror' ontstonden op basis van een diepgaand bronnenonderzoek. In het afgelopen seizoen regisseerde Jules Croiset o.m. Heijermans' 'De Meid' bij het Amsterdams Toneel. Voorheen is hij lange tijd aan de Haagse Comedie verbonden geweest.

Wie was Vincent ?

... Ik ben een mens met hartstochten, in staat en voorbestemd om min of meer onzinnige dingen te doen, die ik dan later weer min of meer moet berouwen. Maar waar 't om gaat, is om uit die hartstochten ook zijn voordeel te behalen...

'... Menigeen heeft een machtig vuur in zijn ziel, maar niemand komt om zich eraan te warmen. De voorbijgangers bespeuren slechts een weinig rook boven de schoorsteen en gaan verder...'

Deze en nog vele andere gedachten, in brieven aan zijn broer Theo door Vincent van Gogh verwoord, houden talrijke mensen en zo ook mij voortdurend bezig. Wat voor een mens schuilt er achter de schilder Vincent van Gogh? Het was de moeite van een interessante studie waard. Hoe dieper ik groef, des te meer werd ik gestimuleerd om aan de resultaten van mijn onderzoekingstocht op een zo eenvoudig mogelijke wijze en voor een zo breed mogelijke groep geïnteresseerden, uiting te geven. Dit toneelportret van Vincent van Gogh is het resultaat geworden.

Jules Croiset

Over dit toneelportret

Als het leven van Vincent van Gogh op 29 juli 1890 zijn einde vindt, betekent dit ook het einde van het leven van zijn broer Theo. Deze broer, die toen in Parijs woonde, was voor Vincent de onmisbare kracht geweest die hem steun verleende, niet alleen met bedragen uit zijn eigen, niet al te grote inkomen, maar hij was ook de bemiddelaar geweest die Vincent het leven 'draaglijk' maakte. Volkomen uitgeput en gebroken overlijdt Theo 6 maanden later dan Vincent.

We spreken altijd over Vincent, maar we kunnen niet om Theo heen. De geweldige kracht die van Vincent uitgaat, doet de bereidwillige Theo verbleken. Hij komt tot ons als de zwijgende, dienende figuur op de achtergrond. Het is daarom van Jules Croiset goed aangevoeld, dat hij deze broer, die Vincent tegen de wereld beschermde, zijn zwijgende rol laat behouden. Het legendarische karakter van deze vriendschap tussen de twee broers, maakt de bevrijding die Theo altijd gezocht heeft voor zijn broer Vincent, des te tragischer.

Wanneer de jonge weduwe van Theo, na een huwelijksgeeluk van slechts anderhalf jaar, terugkeert naar Holland, heeft zij behalve haar baby, wat meubels en een groot aantal schilderijen, ook een ontelbaar aantal brieven meegenomen, brieven in gele enveloppen. Deze schilderijen en brieven vormen de gehele nalatenschap van Vincent van Gogh. Het spreekt vanzelf dat de schilderijen en vooral de tekeningen voor velen de hoofdbron van de nalatenschap vormen. Maar Vincent wilde ook spreken, in het bijzonder tot alle mensen om hem heen, tot de onbemiddelden en de eenvoudigen van hart.

Uit deze brieven komt de mens Vincent van Gogh op ons af met een onontkoombare realiteit. Hij spreekt tot ons via die nalatenschap en hij stelt hoge eisen aan ons. Hij gaat soms agressief te werk en alles wat zoet of vleidend is, alles wat tegemoetkomend is verfoeit hij.

Zijn kunst is de radicale ontluistering van salonpraatjes en -plaatjes; hij richt zich tot de massa van zijn tijd; er is een boodschap en die slingert hij de wereld in. Met Multatuli schijnt hij te zeggen: 'Publiek, ik veracht U'! Soms lijkt het wel of hij bij vlagen van energie al zijn patrouilles laat opdraven, die dan vol bezieling het vuur op ons openen. Maar dit geknal gaat over in het gehuil van de rampen achter zijn horizon. Waar speelt zich dit alles af, in het oneindige landschap, of ergens op een kaal zolderkamertje van een alleenstaand huis? Het valt niet direct vast te stellen. Totdat blijkt dat hij de eenzame is, die in wanhoop zelf de levensdraad uit het stopcontact trekt; een roep naar eeuwig verlangen vol energie.

Als hij onder innerlijke stormen gebukt gaat en onder ondraaglijke omstandigheden moet leven, verklaart hij ons in zijn brieven: '...ergens voel ik een rust, en een zekerheid...' Zijn brieven zijn dan de triomf van de mens in het paradijs, de mens die uitstijgt boven de aan den lijve ondergane ontberingen. In zijn eenzaamheid heeft hij het uitgevochten tegen miskenning en armoede.

'...De mens is op dit ondermaanse niet alleen om gelukkig te zijn, hij is er zelfs niet alleen om oprecht en fatsoenlijk te zijn. Hij is er om grote dingen voor de samenleving te verwezenlijken, zielsadel te verwerven en de banaliteit voorbij te streven, waarin het leven van bijna alle individuen zich voortsleept...'

De periode die Jules Croiset behandelt, begint in 1879 in de Borinage, gedurende Vincent's evangelisatieperiode onder de mijnwerkers aldaar, om via zijn tot mislukking gedoemde liefdesavonturen in Etten (1881-Kee) en Den Haag (1881-1883-Sien) te eindigen op de hei van Drente, waar hij zijn teleurstellingen te boven komt door het componeren van taalsymfonieën van natuurbeschrijvingen.

Willem Brinkman